

מאגר שאלות לבחינת הבגרות החדשה

אבות

בראשית י"ב

1. א. קראו בראשית י"ב 1-3 (א'-ג') בפסוקים אלה ישנה בחירה במשפחה מסוימת, אבל בחירה זו כוללת התייחסות גם לכלל האנושות. הוכיחו טענה זו מן הפסוקים.
ב. קראו בראשית י"ב 10-20 (י"כ). כשהתקרב אברהם למצרים הוא הביע חשש ודאגה. על פי התנהגות המצרים, האם החשש היה מוצדק? נמקו דבריכם.

2. קראו בראשית י"ב 5-9 (ה'-ט') וגם את קטע השיר "קום והתהלך בארץ" מאת יורם טהרלב:

קום והתהלך בארץ
פתרמיל ובמקל
וודאי תפגוש בדרךך
שוב את ארץ-ישראל.

על פי השיר אפשר להכיר את הארץ באמצעות מסעות (וטיולים) בה.

1. הסבירו כיצד דבר זה בא לידי ביטוי בראשית י"ב 6-9 (ו'-ט')
2. ממעשי אברהם בפסוקים אלה נראה כי לשיטותיו בארץ הייתה מטרה נוספת. מהי מטרה זו? הסבירו ובסו דבריכם על הכתוב.

3. קראו בראשית יב', 1-9 (א'-ט')

א. קראו פסוקים 6-7 (ו'-ז'):

יש הרואים קושי באזכור "והכנעני אז בארץ" (פסוק 6) לאור ההבטחה שניתנת לאברהם בפסוק 7 (ז') ואת הפיתרון לקושי בראשית טו 13-18 (י"ג-י"ח)
הסבירו מהו הקושי ומהו הפיתרון?

ב. בפסוקים 1-5 (א'-ה') חוזר השורש ה.ל.כ. פעמים אחדות.

לפניכם פירוש של י. קיל לפסוק 4 (ד'):

"דיבר הכתוב במחשבתו של אברם... מששמע אברם את דבר ה' אליו, החליט אומר בליבו ללכת בזריזות ובנחישות אחרי ה' "

1. במה שונה משמעות השורש ה.ל.כ לפי פירוש זה, ממשמעות השורש ה.ל.כ לפי בפסוק ה'?

2. ציינו ארבעה פריטים מפסוקים 4-1 (א'-ד'), המעידים על הקושי הגדול בהליכתו של אברהם.

ג. קראו פסוקים 3-2 (ב'-ג') 7 וגם בבראשית כ"ב 17-18 (י"ז-י"ח)
בניסיון הראשון של אברהם וגם בניסיון האחרון, ניתנות לאברהם הבטחות.
כתבו שלוש הבטחות המשותפות לשני הכתובים האלה.

בראשית ט"ו

1. קראו בראשית טו', 7-21 (ז'-כ"א)

א. בפסוקים אלה יש הבחנה בין מה שנעשה בבהמות, לבין מה שנעשה בעופות, במהלך טקס הברית.

רד"ק פירש: "שלושת המינים מהבהמה... רמז לשלושת גלויות שעתידין בניו לגלות מארצם... והתור והגוזל היו משל לישראל".

הסבירו לפי רד"ק, מה הן המשמעות הסמלית של הנעשה בבהמות ובעופות.

ב. קראו פסוק 16 (ט"ז)

פסוק זה מעורר לכאורה בעיה תיאולוגית (אמונית) בנוגע לבחירה החופשית. הסבירו את הבעיה.

ג. בפסוקים 17-21 (י"ז-כ"א) מתואר טקס כריתת ברית בין שני צדדים.

- מי הצד המתחייב בברית, ומהי ההתחייבות שלו?
- מהו המעשה שהצד המתחייב עושה? וכיצד מעשה זה מבטא את ההתחייבות שלו?

2. קראו בראשית ט"ו 4-16 (י"ד-ט"ז)

א. מהן שתי ההבטחות שמבטיח ה' לאברהם בפסוקים 4 (ד') ו-7 (ז')?

ב. בשתי ההבטחות משתמש הכתוב באותו שורש. מהו השורש המשותף וכיצד הוא מקשר בין שתי הבטחות?

ג. קראו פסוקים 6 ו-8 (ו' ו-ח') והסבירו את הניגוד שבין שני הפסוקים.

ד. רבי עובדיה ספורנו מפרש "במה אדע- כי אולי יחטאו הבנים ולא יזכו לירש (לרשת)".
כיצד ספורנו מסביר את הניגוד שבין שני הפסוקים?

ה. יש הטוענים כי בפסוק 16 (ט"ז) באה לידי ביטוי אחת המידות של ה'. הוא נוהג בצדק גם עם עמים זרים ולא רק עם ישראל. הסבירו טענה זו על פי פסוק זה.

3. קראו בראשית ט"ו א'-י"ח

א. קראו פסוקים 4-1 (א'-ד'). בתעודה מהעיר הקדומה נוזי נאמר כי מי שהיה חשוך בנים היה מאמץ לו עבד ליורש, בתנאי שעבד זה ישרת אותו בחייו ויספוד לו לאחר מותו. הסבירו כיצד אפשר ללמוד מפסוקים א'-ד' על מנהג דומה.

ב. "ויחשבה לו צדקה" (פסוק 6 / ו'). יש המפרשים שהמילה לו מתייחסת לאברהם, ויש המפרשים כי היא מתייחסת לה'.

1. מה נחשב לצדקה, לפי כל אחד מהפירושים?

2. מהי הבעיה התאולוגית (דתית אמונית) המתעוררת אם מייחסים את המילה לה'?

ג. קראו פסוקים 8-18 (ח'י"ח) וגם ירמיה ל"ד 17-20 (י"ז-כ'). בשני המקורות מסופר על ברית שבה אחד הצדדים מתחייב כלפי הצד האחר.

1. מי מתחייב למי בברית המתוארת בבראשית ט"ו ומי מתחייב למי בברית שבירמיה ל"ד?

2. מהו המעשה המבטא את הברית בשני המקורות?

בראשית ט"ז

1. קראו בראשית ט"ז פסוקים 1-16 (א'-ט"ז)

א. על היחסים בין אברם שרי והגר שפחתה כותב הפרשן רמב"ן: "חטאה אמנו (שרי) בעינוי הזה, וגם אברם בהניחו לה לעשות כן. ושמע ה' ... ונתן לה (להגר) בן שיהא פרא אדם לענות זרע אברהם ושרה בכל מיני העינוי". על פי פירוש זה מה היה החטא של שרי ואברם וכיצד נענשו עליו?

ב. קראו פסוקים 1-9 (א'-ט') בפרק. הגר מקבלת בקטע זה מספר כינויים ושמות. בחרו שלושה כינויים של הגר וכתבו:

- מהו הכינוי

- מה הוא משקף או מלמד

ג. על הסיפור של אברם שרי והגר כותבת פרופסור נחמה ליבוביץ: התורה רצתה ללמד אותנו שלא כדאי לקחת משימה שלא נוכל לעמוד בה. מי שמטפס גבוה מאוד – ישנה סכנה שיפול.

איזה לקח למדה נחמה ליבוביץ מסיפור נישואי הגר לאברם?

בראשית י"ח

1. קראו בראשית י"ח 1-33 (א'-ל"ג)

א. קראו פסוקים 1-4 (א'-ד') וציין ארבעה פרטים המאפיינים את הכנסת האורחים של אברהם.

ב. קראו פסוקים 23-33 (כ"ג-ל"ג). הביאו מפסוקים אלה שני דברי כניעה של אברהם כלפי ה' ושני דברי מיקוח וויכוח. (סך הכל 4 דוגמאות).

ג. הרב ש' כהן כותב על פסוקים 17-20 (י"ז-כ') כי "זהו תפקידו של מנהיג בעם ישראל, לדעת לעמוד גם מול הקב"ה. ולכך מדווח הקב"ה לאברהם את אשר הוא עושה. הוא מזמין את הוויכוח". הסבירו במילים שלכם מדוע שיתף ה' את אברהם בתוכניתו לפי דברי הרב.

ד. אברהם מנסה לשכנע את ה' לחוס על סדום לפי שיטת הגמול האישי ולפי שיטת הגמול הקיבוצי. הדגימו כל אחת מן השיטות. מה מלמד הדבר על דרכו של אברהם בניהול משא ומתן?

2. קראו בראשית יח', 10-1 (א'-י')

א. קראו פסוקים 4-1 (א'-ד')

מבחינה לשונית, אין התאמה בין פניית אברהם אל האנשים בפסוק 3 (ג') ובין פסוקים 2 (ב') ו-4 (ד') הסבירו קושי זה וכתבו פתרון אחד לקושי.

ב. "ושרה שומעת פתח האוהל הוא אחריו..."

אבן עזרא פירש: "והוא אחריו..." - זה המלאך המדבר עם אברהם היה אחרי האוהל, ואברהם יושב בפתח האוהל ולא ראה שרה. ויש אומרים: פתח האוהל שלה היה, אחרי אוהל אברהם."

לפי כל אחד מהפירושים שמביא האבן עזרא, כיצד יש להבין את המילה "והוא", וכיצד יש להבין את המילה "אחריו"?

3. קראו בראשית י"ח 16-33 (ט"ז-ל"ג)

א. קראו פסוקים 20-23 (כ'-כ"ג).

1. לפי פסוקים אלה, מה ה' מודעי לאברהם? בססו את דבריכם על הכתוב.

2. כיצד אברהם מגיב על דברי האל? הסבירו ובססו דבריכם על הכתוב.

ב. קראו פסוק 19 (י"ט). ציינו מהו הייעוד של אברהם על פי דברי האל, והסבירו כיצד אברהם מממש את ייעודו לפי המסופר בקטע שקראתם.

ג. קראו פסוקים 23-33 (כ"ג-ל"ג). הדגימו שני אמצעים שבהם משתמש אברהם כדי לשכנע את האל לשנות את החלטתו, והסבירו כיצד כל אחד מהם משרת את אברהם במשימתו זו.

ד. קראו פסוקים 23-24 (כ"ג-כ"ד).

1. יש הטוענים כי יש סתירה בין עקרון הצדק שבפסוק כ"ג ובין עקרון הצדק שבפסוק כ"ד. הסבירו טענה זו.

2. קראו גם יחזקאל י"ח 4-1 (א'-ד'). איזה משני עקרונות הצדק שבפסוקים אלה משמות (פסוקים כ"ג-כ"ד) עולה בקנה אחד עם העיקרון שיחזקאל מציג בפני העם? הסבירו את דבריכם, ובססו אותם על הכתובים.

בראשית כ"ב 19-1

1. קראו בראשית כ"ב 19-1 (א'-י"ט)

המילה "הנני" חוזרת בסיפור העקידה מספר פעמים.

א. הסבירו כיצד החזרה על המילה "הנני" בפסוקים 1, 7, (א', ז') מלמדת על הקונפליקט בו היה אברהם נתון.

ב. המילה "הנני" בפסוק 11 (י"א) פותרת את הקונפליקט הזה. כיצד?

2. קראו בראשית כ"ב : המדרש מספר כי כשבא אברהם לשחוט את יצחק ביקש יצחק ממנו לקשור אותו כי כשיראה את המאכלת (הסכין) יזדעזע ויפסל כקרבן שיש בו מום ופגם.

א. מהי עמדתו של יצחק כלפי העקידה לפי מדרש זה?

ב. פסוק 19 (י"ט) מרמז על כך שעמדתו של יצחק היתה שונה מזו הבאה לידי ביטוי במדרש. הסבירו טענה זו.

3. קראו בראשית כ"ב : במסורת היהודית מקום העקידה הוא מקום מקודש וחשוב.

א. למה הכוונה לפי הפרשנות המקובלת במילים "ארץ המוריה" בה התרחשה העקידה?

ב. כיצד המרחק והזמן אותם עבר אברהם בדרכו אל העקידה מבאר שבע, מלמדים כי המעשה היה מתוך רצון ולא מתוך כפיה או אקסטזה (להיטות) דתית?

ג. בעולם הקדום נהוג היה להקריב בניס. החוקר יי אבישור מספר כי "ידועים מקרים שבעת סכנה הקריב האב... את בנו לאלוהיו כדי להרחיק את הסכנה ולהביא ישועה".

1. הסבירו במילים שלכם מה היתה **מטרת** ההקרבה בכנען בעת העתיקה, ומהי מטרת עקידת יצחק?

2. קראו פסוק 12 (י"ב) בפרק כ"ב. מה ההבדל בין הסיפור בתנ"ך וסופו לבין המעשה המתואר בדבריו של החוקר?

4 קראו בראשית כ"ב 1-19 (א'-י"ט)

א. קראו פסוקים 1-3 (א'-ג') בקטע.

1. ציינו מהן שלוש ההוראות של ה' לאברהם, על פי סדר הופעתן. הסבירו מדוע הן מובאות בסדר זה.

2. בפסוק 3 (ג') יש רצף של פעולות המעידות על הדרך שבה מילא אברהם את צו ה'. מה אפשר ללמוד על אברהם מן הדרך שבה מילא את צו ה'?

ב. בקטע שלפניכם מתוארת מערכת יחסים קרובה ואוהבת בין אב לבן. בססו קביעה זו על שתי ראיות מן הכתוב, והסבירו כל אחת מהן.

בראשית כ"ג

1. קראו בראשית כ"ג 3-18 (ג'-י"ח).

א. בקטע שלפניכם אברהם מכנה את עצמו 'גר תושב' ואילו בני חת מכנים אותו 'נשיא אלוהים'.

1. מהי המשמעות המשפטית חברתית של כל כינוי?

2. מדוע משתמש כל אחד מן הצדדים בכינוי שונה?

ב. מדוע אברהם דוחה את הצעת בני חת לקבור את שרה באחד הקברים שלהם, ומתעקש לקנות קבר בכסף מלא?

1. קראו בראשית כ"ז 1-27 (א'-כ"ז)

- א. "בא אחיד במרמה ויקח את ברכתך". הביאו מהפרק **שלוש** הוכחות שיעקב לקח במרמה את ברכת עשו.
- ב. יצחק חשד ביעקב. הביאו **שלוש** הוכחות המלמדות שיצחק השתמש בחושיו השונים כדי לנסות לזהות מי עומד לפניו.
- ג. סיפור חייו של יעקב מלמד כי למד לקח וחש על בשרו את כאב הרמאות כאשר לבן חמיו רימה אותו. איזה עיקרון בא לידי ביטוי בסיפור חייו של יעקב?
- ד. לפי חוקי התורה ישנו איסור הונאה (רמאות). אבל בכמה מסיפורי התורה ישנה מרמה. החוקר ד' פרידמן כותב כי באותם ימים התייחסו אל העורמה בסלחנות, והיא נחשבה לכישרון המסייע לאדם להשיג מטרה לגיטימית. האם, לדעתכם, שימוש בעורמה הוא דבר לגיטימי כאשר המטרה ראויה? נמקו.
- ה. יש פרשנים הרואים ביעקב את מי שעושה את מה שמצווה עליו אמו שהרי היא זו שיזמה את מעשה קבלת הברכה בהונאה. מי לדעתכם אחראי להונאת יצחק: רבקה היוזמת או יעקב שביצע את המעשה? נמקו בחירתכם.

2. קראו בראשית כז', 1-29 (א'-כ"ט) ובראשית לט'-40 (מ')

- א. "ויאהב יצחק את עשיו ... ורבקה אוהבת את יעקב (בראשית כה', 28).
1. כיצד הכינוי של עשיו בפסוק ה' והכינוי של יעקב בפסוק ו' שלפניכם, מבטאים את היחס של כל הורה לבנו האהוב?
2. הביאו מפסוקים 1-29 (א'-כ"ט) שלפניכם, דוגמה נוספת המעידה שיצחק העדיף את עשיו, ודוגמה נוספת המעידה שרבקה העדיפה את יעקב והסבירו כל דוגמה.
- ב. קראו פסוקים א', 6-27 (ו'-כ"ז):
- יצחק היה עיוור, ולא יכול לזהות את יעקב באמצעות חוש הראייה. רבקה ידעה שיצחק יסתמך על חושים אחרים כדי לזהות את העומד לפניו. ציינו שלושה חושים שעליהם הסתמך יצחק, והסבירו כיצד הוטעה כל חוש על ידי יעקב ורבקה.
- ג. יצחק אומר בברכתו לעשיו "ועל חרבך תחיה" בפסוק 40 (מ') קראו את שני הפירושים שלפניכם:
- רשב"ם: "על אומנותך שהייתה צייד חיות בכלי זיננד" (כלי נשק)
- רמב"ן: "יחיה במלחמותיו כי ינצח ולא ייפול בחרב אויבו"
- איזה משני הפירושים מתאים יותר למסופר בבראשית כז' שלפניכם? נמקו את דבריכם.
- ד. קראו פסוקים 6-29 (ו'-כ"ט):

1. קראו גם **בבראשית** כ"ט', 20-26 (כ"י-כ"ו)
אפשר לראות בסיפור על לבן, שהחליף את רחל בלאה, ביקורת מרומזת על התנהגותו של יעקב כלפי אביו בפסוקים 6-29 (ו"י-כ"ט) שלפניכם.
הביאו ראייה **אחת** מבראשית כ"ט', 20-26 (כ"י-כ"ו) היכולה לבסס טענה זו.
2. גם בפסוקים 6-29 (ו"י-כ"ט) שלפניכם נרמזת ביקורת על יעקב.
הביאו והסבירו דוגמה **אחת** לביקורת זו.

3. **קראו בראשית כ"ז, 35-36 (ל"ה-ל"ו)**

- א. לפי טעמי המקרא, יש לקרוא את פסוק 36 (ל"ו) כך:
"... ויעקבני זה פעמיים: את בכורתי לקח ועתה את ברכתי"
לפי קריאה זו, מה פירוש המילים: "ויעקבני זה פעמיים"?
ב. לפי פירוש אחר יש לקרוא את הפסוק כך:
"ויעקבני זה: פעמיים את בכורתי לקח, ועתה את ברכתי"
לפי פירוש זה, המילה "פעמיים", משמעה שיעקב ניסה לקחת פעמיים את הבכורה. כיצד הכתוב **בבראשית, כה'**, 24-34 (כ"ד-ל"ד) עוזר לבסס פירוש זה?

בראשית כ"ט

1. **קראו בראשית כ"ט 1-35 (א' -ל"ה)**
א. קראו פסוקים 1-6 (א' -ו') יש הטוענים כי יעקב בבואו לחרן התנהג עם בני המקום בנימוס ובכבוד. הביאו שתי דוגמאות המעידות על התנהגות זו של יעקב בחרן.
ב. קראו פסוקים 22-27 (כ"ב-כ"ז) בפסוקים אלה מרמה לבן את יעקב. מהו הנימוק שלו למעשה זה?
2. **קראו בראשית כ"ט 1-20 (א' -כ')**
א. מהי הקרבה המשפחתית בין יעקב ללבן לפי פסוקים 13-20 ("ג-כ") בססו דבריכם על הכתוב.
ב. אהבה עשויה להפיק מאדם כח ויכולה להפיק רכות ורגשנות. בססו את שתי האמירות האלה על פסוקים 8-11 (ח"י-י"א)
ג. קראו פסוקים 16-20 (ט"ז-כ'). מדברי לבן בפסוקים אלה אפשר ללמוד שלבן לא התחייב להיענות לבקשת יעקב לשאת את רחל. הוכיחו טענה זו **ובססו** דבריכם על הכתוב. **כיצד** האמירה של יעקב "ברחל בתך הקטנה" מלמדת שיעקב חשד שלבן ירמה אותו?
ד. על פסוקים 30-35 (ל"י-ל"ה) בפרק כותב מ' גפני: "באמצעות לידת הבנים ומתן השמות עוברת לאה תהליך של גילוי עצמי... היא מבינה שערכה הפנימי אינו תלוי באחרים".
הסבירו את התהליך הרגשי שעברה לאה לפי דברי גפני, באמצעות ההסבר **למדרשי השם** של ארבעת הבנים שלה:
ראובן, שמעון, לוי ויהודה.

3. קראו בראשית כ"ט', 1-20 (א'-כ')

א. קראו פסוקים 13-20 (י"ג-כ')

מה ביקש יעקב מלבן, ומה היה מוכן לתת לו בתמורה?

ב. קראו פסוקים 1-10 (א'-י')

1. הסבירו את הביקורת של יעקב על התנהגות הרועים, וכתבו מה היה לדבריהם הצידוק להתנהגותם.
2. קראו את פירוש ה"חזקוני" שלפניכם: "השקו הצאן ולכו רעו וגו'... למה היה ליעקב לומר להם כל כך, אלא מתיירא היה שמא תלך לה רחל עם הרועים, והוא היא רוצה לדבר עימה" על פי פירוש "חזקוני", מדוע פניה יעקב אל הרועים?

יוסף ואחיו

בראשית ל"ז

1. קראו בראשית ל"ז 5-6 (ה'-ו') וגם 9-11 (ט'-י"א)

ליעקב היו שתי תגובות שונות לחלום השמש, הירח והכוכבים.

- א. מהן שתי התגובות?
- ב. יש הטוענים כי שתי התגובות סותרות זו את זו, ויש הטוענים כי הן אינן סותרות. הסבירו כל אחת מטענות אלה.

2. קראו בראשית ל"ז 1-14 (א'-ד')

- א. רד"ק כותב על פסוק 10 (י'): "כשם שאי אפשר לאמך (שתבוא, שכבר) מתה, כשם שבטל החלום בזה כך בטל כולו". באיזה נימוק דוחה יעקב את דברי יוסף לדעת רד"ק? הסבירו כיצד אפשר לבסס את דברי הפרשן על פסוק 10 (י)?
- ב. לפי הקטע שקראתם, האיבה בין האחים ליוסף הולכת ומחמירה. הסבירו כיצד אפשר לבסס טענה זו על תגובות האחים (ציינו שלוש דוגמות) וכיצד אפשר לבסס את הטענה על תוכן החלומות של יוסף.

3. קראו בראשית ל"ז 1-14 (א'-ד') ואת השיר "יוסף" מאת נורית זרחי:

יוסף נורית זרחי

והשמש והירח קדו לי

א. והשמש והירח קדו לי **ג.** ואם אני הוא הבן האהוב

ואחת-עשרה האלומות זה שיזרק עוד לבור

אבל מדוע אתם מביטים בי כך ואחר לארץ המצרים

האני אחראי על החלומות?! האם כתונת הפסים נתן לי אבי
גמול קטן היא ליסורים?

ב. בגני השינה שלי
קול מופיע
ואחד-עשר כוכבים משתחווים
והרי לא אני את החלום פתרתי
פתר אותו אבינו, אבי
ג. אם כך ואם כך
האם מישהו מכם, אחים,
יחליף גורלו בגורלי,
אתם, שלא חלמוני מעולם
והיושבים לנצח בחלומי.

- א. בסיפור שבפרק ל"ז האחים ויעקב מאשימים את יוסף בניסיון להשתלט עליהם באמצעות החלומות. בססו טענה זו על הכתוב.
ב. כיצד דוחה נורית זרחי טענה זו ומצדיקה את יוסף בשני הבתים הראשונים של השיר?

4. קראו בראשית ל"ז 18-34 (י"ח-ל"ד)

- א. מן הכתוב בקטע ניתן ללמוד על הסיבות שהניעו את האחים לעשות את מעשיהם. ציינו סיבה שאפשר ללמוד עליה מדברי האחים, וסיבה שאפשר ללמוד עליה ממעשיהם. הסבירו את הרקע לכל אחד מהמניעים שצינתם.
ב. יש הטוענים כי דברי יהודה שלא להרוג את יוסף היו משכנעים יותר מדברי ראובן מפני שיהודה הבליט את הקשר בינו לבין אחיו. הסבירו כיצד אפשר לבסס טענה זו על אופן הניסוח של דברי ראובן ויהודה בפסוקים כ"ב-כ"ח.
ג. בפירושו פסוק ל"ב אומר רמב"ן: "וישלחו – שתקעו בה [בכתונת] את השלח (החרב) לקרעה במקומות רבים...". איזה קושי בפסוק זה הביא את רמב"ן לסטות מהפירוש הפשוט של המילה "וישלחו"? הסבירו כיצד פירושו מקצין את הביקורת על התנהגות האחים בפסוקים ל"א-ל"ב?

בראשית ל"ח

1. קראו בראשית ל"ח פסוקים 1-14 (א"י-י"ד) וגם 26-30 (כ"ו-ל')

- א. יש הטוענים כי השמות ער ושלה מבטאים את היחס כלפי דמויות אלה.
1. הסבירו כיצד בשם ער מבוטא יחס שלילי של האל כלפיו, העזרו בפסוק 7 (ז').
2. עיינו במלכים ב' ד' 16 (ט"ז) וגם 28 (כ"ח), הסבירו כיצד לפי פסוקים אלה אפשר לפרש את מקום הולדתו של שלה ואת שמו כביקורת על ההתנהגות של יהודה.
ב. מהי מטרת חוק הייבום על פי דברים כ"ה 5-6 (ה'ו')? הביאו ראיה (הוכחה) אחת מבראשית ל"ח 1-14 (א"י-י"ד) המלמדת כי מטרה זו עמדה גם בבסיס הייבום של תמר.

- ג. בחוק האשורי (33A) שלפניכם כתוב:
- "אִישָׁה כִּי תִשֵּׁב בְּבֵית אָבִיהָ וּבַעֲלָהּ מֵת, וַיֵּשׁ לּוֹ בָּנִים, תִּגְדָּר בְּבֵית שְׂתַבְחָר. אִם אֵין לָהּ בֵן, אַחִיהָ יִתְנַנֵּה לְכָל אֶחָד מִן הַבָּנִים שִׁיחְפוֹץ, וְאִם יִרְצָה יִתְנַנֵּה לְחַמְיָה לְאִישָׁה. אִם בַּעֲלָהּ וְחַמְיָה מֵתוּ, וְלֹא אֵין בֵּן, אֲלֻמְנָה הִיא לְכָל מְקוֹם שֶׁתְּחַפֹּץ תִּלְךְ." "
- יש הטוענים שהמעשה שעשתה תמר תואם את החוק האשורי. הסבירו כיצד אפשר לבסס טענה זו על הכתוב.
2. יש הטוענים שפרק ל"ח בבראשית נכתב במגמה להציג את שבט יהודה באור שלילי. הביאו שתי ראיות שונות מן הפסוקים המבססות טענה זו.
3. קראו בראשית ל"ח פסוקים 1-16 (א' ט"ז).
- א. מדוע נמנע אונן מלהקים זרע לאחיו? בססו תשובתכם על פסוק מהקטע וגם על דברים כ"ה 6 (ו').
- ב. בתרגום אונקלוס תורגמו המילים "איש כנעני" ל"גברא תגרא" (סוחר). יש הטוענים כי בתרגום זה ניסה אונקלוס לפתור בעיה. מהי הבעיה שאונקלוס מנסה לפתור באמצעות תרגומו? היעזרו בבראשית כ"ח 6-9 (ו' ט').
- ג. קראו בראשית ל"ז 31-33 (ל"א-ל"ג) ובראשית ל"ח 14-16 (י"ד-ט"ז). על פי איזה עיקרון נענש יהודה בפרק ל"ח? בתשובתכם הסמכו על האזכורים החוזרים של פריטי לבוש בשני הקטעים.

בראשית ל"ט

1. קראו בראשית ל"ט 6-23 (ו' כ"ג)
- א. בקטע שלפניכם יוסף מביא שני נימוקים לסירובו לשכב עם אשת פוטיפר. נימוק אחד מוסרי, ונימוק אחר דתי אמוני. צטטו מן הפסוקים את הביטוי המתאים לכל אחד מהנימוקים, והסבירו אותם. ציינו שני פרטים נוספים מן הקטע, המאירים את דמותו של יוסף באור חיובי.
- ב. קראו פסוקים 20-23 (כ"ג-כ"ג) וגם בראשית ל"ז 24-28 (כ"ד-כ"ח) ובראשית ל"ט 1-2 (א' ב').
- מה אפשר ללמוד מכתובים אלה על הדפוס החוזר המאפיין את מהלך חייו של יוסף? נמקו ובססו את תשובתם על פי הכתובים.
- ג. ספורנו וראב"ע מפרשים את תגובתו של פוטיפר לדברי אשתו. ספורנו: "ויחר אפו – על שהתרעמה מפני שהביא לה איש עברי לצחק בה, כי אמנם לא חרה אפו על יוסף בזה, שהאמין יותר לדברי יוסף." ראב"ע: "ויחר אפו – ואף על פי כן לא הרגו, כי בספק היה הדבר אצלו."
1. על מי כעס פוטיפר לפי כל אחד מהפרשנים? ומדוע כעס פוטיפר לפי כל אחד מן הפרשנים?
2. איזו פרשנות משכנעת אתכם יותר? נמקו.

בראשית מ'**1. קראו בראשית מ' 9-23 (ט'-כ"ג)**

- א. יש הטוענים כי יוסף פתר את חלומותיהם של שר המשקים ושר האופים, על פי מה שלמד מן החלום על גישת כל אחד מהם לתפקידו.
1. הביאו פרט אחד מחלומו של שר המשקים, והסבירו כיצד היה יכול יוסף ללמוד ממנו על גישת שר המשקים לתפקידו.
2. הביאו פרט אחד מחלומו של שר האופים, והסבירו כיצד היה יכול יוסף ללמוד ממנו על גישת שר האופים לתפקידו.
- ב. קראו פסוק 13 (י"ג) ופסוקים 18-19 (י"ח-י"ט) יש הטוענים כי שר האופים ציפה לפתרון אופטימי של חלומו, ושהפתרון של יוסף לחלומו מנוסח באופן שתקוותו של השר עדיין אינה נכזבת בתחילת דברי יוסף. הסבירו כיצד אפשר לבסס טענה זו על פסוקים 13 (י"ג) וגם 18-19. (י"ח-י"ט)
- ג. קראו בראשית מ' 14-15 (י"ד-ט"ו) וגם 23 (כ"ג) וקראו בראשית מ"א 9-12. (ט'-י"ב) יש הטוענים כי שר המשקים לא שכח את יוסף אלא לא רצה לזכור את הנסיבות שבהן הכיר את יוסף.
- כיצד אפשר להסביר את המילה "חטאיי" שאומר השר בפרק מ"א פסוק 9 (ט') לפי כל אחד מהפירושים?

2. קראו בראשית מ' 13 (י"ב) ובראשית מ' 19-20 (י"ט-כ')

- בשלושת הפסוקים חוזר אותו ביטוי בשימוש שונה.
- א. מהו הביטוי?
- ב. מהי האירוניה העולה מן השימוש החוזר בביטוי?

בראשית מ"א

1. בדברי שר המשקים לפרעה על יוסף בפסוק 12 (י"ב): "נער עברי עבד לשר הטבחים" ניתן לראות גנאי ליוסף. הסבירו טענה זו.
2. השוו את גירסת פרעה לחלומותיו בפסוקים 17-24 (י"ז-כ"ד) לדברים הכתובים בפסוקים 8-1 (א'-ח'). הסבירו במה שונה גירסת פרעה מדברי המספר המקראי ומהי סיבת השינויים.
3. "וכל הארץ באו מצרימה לשבור אל יוסף כי חזק הרעב בכל הארץ" על פסוק זה כותב רש"י: "היה צריך לכתוב – לשבור מן יוסף".
ואבן עזרא כותב: "לשבור אל יוסף? הפוך, וכן הוא וכל הארץ באו מצרים אל יוסף לשבור".
- מה היה קשה להם מבחינה לשונית בפסוק וכיצד הם פותרים את הקושי?

בראשית מ"ב**1. קראו בראשית מ"ב 6-1 (א'-ו') וגם פסוק 21 (כ"א)**

רש"י כותב: "וירדו אחי יוסף – ולא כתב 'בני יעקב', מלמד שהיו מתחרטים במכירתו ונתנו ליבם להתנהג עמו באחוזה".

א. פסוקים 6-1 (א'-ו') משקפים תופעה ספרותית של כינויים שונים לאותו נושא. מה הם הכינויים, ומה רש"י לומד מתופעה זו?

ב. כיצד אפשר לבסס על פסוק 21 (כ"א) את דבריו של רש"י?

בראשית מ"ד**1. קראו בראשית מ"ד 24-34 (כ"ד-ל"ד)**

א. קראו גם בראשית מ"ב 17-20 (י"ז-כ') יהודה בפרק מ"ד מנסה לשנות את פסק הדין של יוסף בפרק מ"ב. כתבו שני פרטים בפסק הדין של יוסף, ושני פרטים שיהודה מציע לשנות בפסק הדין.

ב. הסבירו את שני הנימוקים שמביא יהודה לדבריו.

בראשית מ"ה**1. קראו בראשית מ"ה 1-8 (א'-ח')**

מהו השורש המנחה בפסוקים 5-8 (ה'-ח') וכיצד חזרתו סוגרת מעגל עם בראשית ל"ז פסוקים 13-14 (י"ג-י"ד)?

שמותשמות ב' ג'

קראו שמות ב' 23-25 (כ"ג-כ"ה) ושמות ג' 7-10 (ז'-י').

א. קראו שמות ב' 23-25 (כ"ג-כ"ה). בקטע זה נזכרות תגובות של העם על העבודה הקשה במצרים, והתגובה של אלוהים עליהן.

1. ציינו שתי תגובות של העם, והסבירו את ההדרגתיות בחומרה שלהן.

2. ציינו ארבעה שלבים בתגובה של אלוהים.

ב. קראו שמות ג' 7-10 (ז'-י'). הסבירו את הקשר בין קטע זה ובין תגובת אלוהים בשמות ב' 24-25 (כ"ד-כ"ה).

שמות י"ט

קראו שמות י"ט 1-9 (א'-ט')

א. קראו פסוקים 4-6 (ד'-ו') בקטע. בפסוקים אלה נזכרים דברים שעשה ה' למען עם ישראל.

1. הסבירו במילים שלכם שניים מן הדברים.
2. לשם מה דברים אלה נזכרים דווקא במעמד זה?
- ב. בקטע שלפניכם מדובר על ברית בין ה' ובין העם.
 1. מה ה' מבטיח לעם, ובאיזה תנאי הוא יקיים את הבטחתו?
 2. הוכיחו מן הכתוב כי העם קיבל את הברית מרצון ולא מכפייה (בכוח, נגד רצונו).
 - ג. על פי פסוק 9 (ט'), הסבירו את שתי המטרות בהתגלות של ה' למשה.

שמות י"ד

- א. קראו פסוקים 16-17 (ט"ז-י"ז) 21-23 (כ"א-כ"ג) 26-28 (כ"ו-כ"ח) בקטע שלפניכם. על פי פסוקים אלה, תארו כיצד חולל ה' את נס בקיעת ים סוף, העברת בני ישראל בחרבה, והטבעת המצרים. בססו את דבריכם על הכתוב.
- ב. על פי פסוקים 19-20 (י"ט-כ') שלפניכם, הסבירו איזה תפקיד מילא 'עמוד הענן' בעת התרחשות הנס בים סוף. בססו את דבריכם על הכתוב.
- ג. לפי פסוק 14 (י"ד), משה אומר לעם: 'ה' ילחם לכם'. לפי פסוק 25 (כ"ה) המצרים אומרים: 'אנוסה מפני ישראל כי ה' נלחם להם במצרים'. מה גרם למצרים להבין שה' נלחם להם [לישראל] במצרים? בססו דבריכם על הכתוב.
- ד. קראו פסוקים 13 (י"ג) 30-31 (ל'-ל"א) בקטע שלפניכם. בפסוקים אלה חוזרים השורש רא"ה והשורש יר"א. הסבירו את הקשר התוכני בין המסופר באמצעות השורש רא"ה ובין המסופר באמצעות השורש יר"א בתחילת הקטע ובסופו.

שמות כ'

1. **קראו שמות כ' 13 (י"ג)**
ראב"ע מפרש את הציווי לא תחמוד כך: "אנשים רבים יתמהו על זאת המצוה – איך יהיה אדם שלא יחמוד דבר יפה בלבו, כל מה שהוא נחמד למראה עיניו". הסבירו את הקושי בציווי 'לא תחמוד' על פי דברי הפרשן.
2. **קראו שמות כ' 8-11 (ח'-י"א) ודברים ה' 12-15 (י"ב-ט"ו)**
יש הטוענים כי החוקים בדברים מדגישים יותר את הפן החברתי מאשר אלו שבשמות. הסבירו כיצד אפשר לבסס טענה זו על אחד ההבדלים בין חוקי השבת בשמות כ' לאלה שבדברים ה'.
3. **קראו שמות כ' 7-14 (ז'-י"ד) וויקרא י"ט 11-16 (י"א-ט"ז)**
 - א. חלק מהדיברות בשמות מתוארים בהרחבה בקטע מויקרא. כתבו שני דיברות ואת המצוות המקבילות להם בויקרא.
 - ב. קראו פסוק 15 (ט"ו) בויקרא וכן שמות כ"ג 3 (ג').
 1. מהו הציווי הדומה בשני הפסוקים?

2. לפניכם שני פירושים של רש"י לפסוקים אלה :
פירוש לשמות כ"ג 3 (ג') – ודל לא תהדר – לא תחלוק לו כבוד לזכותו בדין ולומר
דל הוא אזכנו ואכבדנו.
פירוש לויקרא י"ט 15 (ט"ו) : ולא תהדר פני גדול – שלא תאמר עשיר הוא זה, בן
גדולים הוא זה, האיך אביישנו ואראה בבושתו, עונש יש בדבר.
הסבירו כיצד רש"י מפרש כל אחד מן הציוויים?

4. קראו שמות כ' 1-14 (א'-י"ד)

- א. 1. יש המחלקים קטע זה לשני חלקים : פסוקים א'-י"ב ופסוקים י"ג-י"ד. הציעו
הסבר לחלוקה זו.
2. ...עשרת הדברות הם תמצית (עיקר) תביעתו של אלוהי ישראל מעמו... (מ' וינפלד
"שמות" עולם התנ"ך) הסבירו קביעה זו
- ב. קראו פסוקים 8-11 (ח'-י"א) בקטע משמות וגם דברים, ה' י"ב-ט"ו (הדיבר – שבת):
"שמור את יום השבת".
1. מהו הנימוק לאיסור המלאכה בקטע משמות?
2. בהנמקתו של נוסח דברים יש מרכיב הומניטרי ומרכיב של תודעה היסטורית. (מ'
וינפלד "עשרת הדברות וקריאת שמע : גילגוליהן של הצהרות אמונה).
ציינו מהו כל מרכיב. (ההומניטרי וההיסטורי).
- ג. קראו פסוק י"ב מהקטע משמות. בדיבר 'כיבוד אב ואם' יש תוספת שאינה בדיברות
האחרים.
1. צטטו תוספת זו.
2. קראו גם דברים ה' ט"ז (כיבוד אב ואם) : "כבד את אביך ואת אמך... נתן לך".
הדיבר בדברים מרחיב את התוספת שבשמות. מהי ההרחבה, ומה יכולה להיות
הסיבה להרחבה זו?
- ד. "לא תרצח (פסוק י"ג)
קראו את הקטע שלפניכם מן הפירוש של אבן-עזרא לדיבר זה :
'לא תרצח' – בידך, או בלשונך, להעיד עליו שקר להמיתו, או להיותך רכיל, או לתת
לו עצה רעה בזדון, שתדע שיהרג, או שנגלה לך סוד שתוכל להצילו מן המוות אם
תגלהו לו, ולא גילית – אתה כמו רוצח.
1. הסבירו כיצד אבן עזרא מבין את הדיבר "לא תרצח".
2. האם לדעתכם הפירוש של אבן עזרא מחזק או מחליש את האיסור לרצוח אדם?
נמקו את דבריכם.

שמות ל"ב

5. קראו שמות ל"ב 1-14 (א'-י"ד)

- א. הביטוי "לעלות מארץ מצרים" חוזר בקטע בשינויים קלים.

1. צטטו שלוש הופעות של ביטוי, וציינו מי הוא זה שהעלה את העם ממצרים בכל אחת מההופעות.
 2. כיצד תורם ביטוי זה בהקשרו להדגשת חומרת החטא המתואר בקטע?
- ב. ע' חכם פירש את פסוק א' "שלא התכוונו עובדי העגל לקבל עליהם את אלוהותו של העגל, במקום אלוהותו של ה', אלא שסברו שהעגל הוא כלי עשוי לקבל כוחות אלוהיים".
- קראו גם מלכים א' י"ב 25-30 (כ"ה-ל'). יש הטוענים כי ירבעם במלכים מעניק לעגל משמעות אחרת מזו שניתנה לו בשמות ל"ב, לפי פירושו של ע' חכם. הסבירו טענה זו, ובססו אותה על הכתוב.
- ג. קראו מלכים א' י"ט 9-10 (טי-י'). מתגובת משה על דברי ה' בשמות ל"ב אפשר ללמוד על תפקיד הנביא בשעת משבר. מהו תפקיד הנביא כפי שממלא אותו משה בשמות והאם אליהו במלכים א' ממלא תפקיד זה באותו אופן?
- ד. קראו פסוקים 7-14 (זי-י"ד) בקטע שלפניכם בשמות. איזה עונש עלול ה' להטיל על העם, לפי הפסוקים אלה? כתבו בלשונכם שלושה נימוקים שמשה מעלה כדי למנוע עונש זה.

בהצלחה!!